

Vorwort der Redaktion

Der Begriff der Grenzenlosigkeit ist eng mit dem Begriff der Grenze verbunden und evoziert daher unterschiedliche, sich zum Teil sogar entgegengesetzte Bedeutungen. Er kann und wird mit Freiheit, Ungebundenheit, Kreativität, Spontaneität, Vielfalt, Freude und Glück assoziiert, wenn es darum geht, die eigenen oder die von außen dem Einzelnen aufgezwungenen Grenzen zu überwinden. Doch Grenzenlosigkeit kann auch ausarten, wird gefährlich und zerstörend, wenn sie dabei die Grenzen von anderen missachtet, sie übertritt und verletzt. Ohne Grenzen in Form von Vorschriften, Gesetzen und Verboten wäre auch kein gesellschaftliches Miteinander möglich. „Ohne Grenzen wüssten wir weder im Denken noch im Leben, dass es das Andere gibt, dass man über sich hinauswachsen, dass man Zustände überwinden und zu neuen Ufern nicht nur aufbrechen, sondern diese auch erreichen kann.“ (Konrad Paul Liessmann)

Den Grenzen der Grenzenlosigkeit gehen die Autorinnen und Autoren unseres diesjährigen Heftes nach. In seinem Beitrag zu Khuê Phams Roman *Wo auch immer ihr seid* (2021) versucht Michał Jakubski die Grenzenlosigkeit in Bezug auf die Fragen der Identität und Integration von zwei Generationen zu beleuchten: der Dazugekommenen und deren Kindern, die bereits in Deutschland geboren sind und von Kind an mit der dortigen Kultur in Berührung kamen. Sind die Eltern bemüht, eine hybride Identität nach dem Prinzip „Sowohl-Als-Auch“ zu entwickeln, fühlen sich ihre Kinder nirgends zuhause, weder in der Heimat ihrer Eltern, die ihnen fremd bleibt, noch dem Geburtsland, das in ihnen das Fremde wahrnimmt. Grenzen und Grenzenlosigkeit spielen auch in Michel Houellebecqs Roman *Serotonin* (2019) eine Rolle. Der französische Schriftsteller – so Noëlle Miller – zeige die Grenzen des Sag- und Unsagbaren, des Textes und Kontextes, der Fiktion und Realität, der sichtbaren und unsichtbaren Welt und warne vor grenzen-

loser Freiheit, die auf kollektiver Ebene Ausplünderung der Natur bedeute und auf individueller in Einsamkeit und Depression münde. Der Aufsatz von Mersiha Škrgić untersucht die Bedeutung der Grenzüberschreitung für die Entwicklung der Protagonisten in Dimitré Dinevs Roman *Engelszungen* (2003). In der Figur von Iskren könne man, so die Autorin, einen neuen Menschen der globalisierten, grenzenlosen Welt erkennen, dessen Identität sich nicht mehr von den Paradigmen der Nationalität, Heimat oder Sprache herleiten ließe. Was Grenzen für das soziale Miteinander bedeuten und wie utopische Grenzenlosigkeit in eine Grenzverletzung münden kann, lotet Traci S. O'Brien aus, indem sie zwei Romane der „Prager Deutschen“ Lenka Reinerová (*Grenze geschlossen* von 1958 und *Alle Farben der Sonne und der Nacht* von 2003) einer genauen Analyse unterzieht. Aus dem Bereich der Sprachwissenschaft und -didaktik widmen sich zwei Beiträge dem Phänomen der Grenzenlosigkeit. Am Beispiel der Verwendung dialektaler Lexik in den Corona-Werbeslogans zeigt Oksana Havryliv, wie bestimmte Stilfiguren oder Phraseologismen in Krisenzeiten verstärkt eingesetzt werden und veranschaulicht dabei, dass den Sprachen nach wie vor (fast) grenzenlose Kreativität inhärent ist. Teresa Maria Włosowicz wiederum weist in ihrem Beitrag zu inter- und intralingualen Einflüssen im Leseverstehen in Deutsch als Drittsprache nach, dass die Grenzen zwischen lexikalischen Einheiten, sowie generell zwischen den Sprachen im mehrsprachigen mentalen Lexikon sehr fließend sind. Unser Heft wird von einer Rezension abgerundet, in der Jędrzej Trojanowski detailliert auf die Dissertation Alexander Maximilian Happs unter dem Titel *Der Einsatz der Bundeswehr im Ausland 1990–2015. Eine diskurslinguistische Untersuchung anhand von Argumentationen* (erschienen im Verlag De Gruyter) eingeht. Der Autor hebt insbesondere den innovativen Charakter des Forschungsansatzes, wie auch die imposante Zahl der in der Monografie untersuchten Texte hervor.

Allen unseren BeiträgerInnen danken wir für die fruchtbare Zusammenarbeit und unseren LeserInnen wünschen wir eine interessante Lektüre!

Grażyna Krupińska

 <https://orcid.org/0000-0003-2494-4017>

Od redakcji

Pojęcie bezgraniczności jest ściśle powiązane z pojęciem granicy i wywołuje różne skojarzenia. Bezgraniczność to synonim wolności, niezależności, kreatywności, różnorodności, radości i szczęścia w sytuacjach przekraczania własnych granic czy też narzucanych z zewnątrz. Jednak bezgraniczność ma też inne oblicze, może być niebezpieczna i niszczyielska, kiedy nie respektuje granic Innego, kiedy Jego granice narusza czy przekracza. Z kolei brak granic – przybierających formę przepisów, nakazów i zakazów – uniemożliwia tworzenie wspólnoty. Jak konstatuje Konrad Paul Liessmann: „Bez granic nie bylibyśmy w stanie ani pomyśleć, ani przeżyć doświadczenia Innego, nie wiedzielibyśmy, że można przekraczać samych siebie, że możliwe jest pokonywanie przeciwności oraz nie tylko zmierzanie, ale i docieranie do nowych łądów”.

Autorzy i autorki naszego tegorocznego numeru mierzą się w swoich tekstach z granicami bezgraniczności. Michał Jakubski analizuje bezgraniczność w powieści Khuê Pham pt. *Wo auch immer ihr seid* (2021) w odniesieniu do kwestii tożsamości i konfliktów integracyjnych na przykładzie dwóch pokoleń: „przybyszów” i ich dzieci, które urodziły się w Niemczech i od najmłodszych lat stykają się z lokalną kulturą. Podczas gdy tożsamość rodziców można określić jako hybrydową („i to, i to”), tożsamość ich dzieci jest problematyczna, bowiem one nigdzie nie czują się u siebie – ani w ojczyźnie swoich rodziców, która pozostaje im obca, ani w kraju urodzenia, którego mieszkańcy dostrzegają w nich obcość. Granice i bezgraniczność odgrywają ważną rolę także w powieści *Serotonina* (2019) Michela Houellebecqa. Francuski pisarz – według Noëlle Miller – unaocznia granice tego, co wyrażalne i niewyrażalne, tekstu i kontekstu, fikcji i rzeczywistości, świata widzialnego i niewidzialnego oraz ostrzega przed bezgraniczną wolnością, która w planie ogólnym oznacza wyzysk natury, zaś w indywidualnym – prowadzi do samotności i depresji. Mersiha Škrgić analizuje znaczenie przekraczania granic w kontekście rozwoju bohaterów w powieści Dimitré Dineva pt. *Engelszungen* (2003). W postaci Iskrena autorka dostrzega przykład nowego człowieka zatopionego w zglobalizowanym świecie bez granic, którego tożsamości nie da się już opisać w paradygmacie narodowości, ojczyzny czy języka. Jakie znaczenie mają granice w społecznych interakcjach i jak utopijna bezgraniczność może prowadzić do naruszenia granic, zastanawia się Traci S. O’Brien, dokonując dogłębnej analizy dwóch powieści – *Grenze geschlossen* (1958) oraz *Alle Farben der Sonne und der Nacht* (2003) – „praskiej Niemki”, czyli Lenki Reinerovej. Zjawisku bezgraniczności poświęcone są także dwa kolejne artykuły: z dziedziny językoznawstwa i dydaktyki języka.

Na przykładzie użycia leksyki dialektalnej w sloganach reklamowych nawołujących do przestrzegania zasad pandemicznych Oksana Havryliv pokazuje, jak w czasach kryzysu wykorzystywane są określone figury stylistyczne oraz frazeologizmy, podkreślając przy tym po raz kolejny immanentną dla każdego języka cechę, jaką jest (prawie że) nieograniczona kreatywność. Teresę Marię Włosowicz z kolei interesują między- i wewnątrzjęzykowe wpływy na rozumienie tekstu pisanego w języku niemieckim jako trzecim. Badaczka wykazuje, że granice między jednostkami leksykalnymi i ogólnie między językami w wielojęzycznym leksykonie mentalnym są bardzo płynne. Nasz numer zamyka recenzja pióra Jędrzeja Trojanowskiego, będąca szczegółową analizą rozprawy doktorskiej Alexandra Maximiliana Happa zatytułowanej *Der Einsatz der Bundeswehr im Ausland 1990–2015. Eine diskurslinguistische Untersuchung anhand von Argumentationen* (wyd. De Gruyter). Recenzent podkreśla nowatorski charakter podejścia badawczego, a także imponującą liczbę tekstów zgromadzonych na potrzeby analizy.

Wszystkim Autorom i Autorkom dziękujemy za owocną współpracę, a naszym Czytelniczkom i Czytelnikom życzymy interesującej lektury!

Grażyna Krupińska

 <https://orcid.org/0000-0003-2494-4017>